

Weekopdracht 7: lijdende vorm

1. Formuleer een discussiepunt

Bestudeer de literatuur en formuleer daarover een kritische vraag of stelling waarover we kunnen doorpraten. Bijvoorbeeld:

- Je geeft aan wat je nog niet precies begrepen hebt: 'Op p. X staat Y. Ik denk dat daar Z mee bedoeld wordt, maar helemaal duidelijk is me dat nog niet.'
- Je formuleert een stelling over jouw begrip de strekking van de inhoud: 'de auteurs bedoelen dus kennelijk dat... Zie ik dat goed of niet?'
- Je formuleert een stelling over de inhoud zelf: 'de auteurs beweren dat... Maar daar ben ik het niet mee eens/daar kan anders over gedacht worden.'

2. Lijdende vormen in Oberski's *Kinderjaren* (1984)

Op de volgende pagina's vind je een fragment afkomstig uit een verhaal van Jona Oberski (het speelt zich af tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog). Een bepaald gedeelte van deze tekst bevat een opvallend gebruik van de lijdende vorm.

- a) Spoor dit gedeelte op, benoemd de gevallen van de lijdende vorm in deze passage en bespreek het effect dat de lijdende vorm hier heeft.
- b) Zijn er ook *andere* taalmiddelen in deze passage die bijdragen aan hetzelfde effect als de lijdende vorm? Zo ja, welke?
- c) Stel zo nauwkeurig mogelijk vast wat de plaatsen zijn in de tekst waar het gevonden effect begint en waar het eindigt. Zijn deze plaatsen functioneel?
- d) Leg een verband tussen het gebruik van de lijdende vorm en de titel van het verhaal.

Aardappels

Een paar dagen na onze aankomst in Tröbitz liepen Trude en ik door de grijze straten tussen de grijze huizen door. De huizen hadden kleine ramen, heel anders dan thuis. En luiken. Er waren weinig mensen op straat. Het was tijd voor het middageten. De zon scheen. Ik had het warm.

5 Wij kwamen bij een hek dat naar een weiland ging. Trude deed het open - zij zei dat het mocht; ze zei dat alles mocht waar wij zin in hadden - en sloot het weer achter ons.

‘Deze weg naar het ziekenhuis is veel korter,’ zei zij. We liepen over het gras. Ik moest oppassen om niet in een koeievla te stappen.

10 We kwamen bij een boerderij. De stal was ingericht als ziekenhuis. Er was veel meer ruimte dan in de ziekenbarak waar mijn vader had gelegen. Hier was een grijze stenen vloer.

Wij liepen langs de bedden om mijn moeder te vinden, maar we zagen haar niet. We liepen nog een keer terug en Trude vroeg aan iemand die
15 rechtop in bed zat of zij wist waar mijn moeder lag.

‘Die? O, die slaapt,’ was het antwoord.

‘Waar ligt zij dan?’ vroeg Trude, ‘we willen haar wat aardappels brengen en dit is haar zoon.’

De vrouw wees met haar hoofd opzij. Wij draaiden ons om. In het bed
20 lag iemand met de deken over zich heen getrokken. Er was wel een bos haar te zien. Rood haar. Met veel krullen. Het leek op mijn moeders haar.

Trude liep naar haar toe en tilde de deken een beetje op. Zij zei zachtjes tegen mijn moeder dat wij er waren en dat we haar graag wilden spreken en dat we iets voor haar hadden meegebracht. Ik liep ook naar het bed,
25 maar mijn moeder trok de deken weer over haar hoofd en bleef liggen. Ze zei niets.

Trude draaide zich om naar de vrouw die ons geholpen had en vroeg haar hoe het met mijn moeder ging.

‘Slecht,’ antwoordde de vrouw, ‘ze wil niets eten en ze is erg zwak. En
30 als ze wel iets eet dan schijt ze het meteen weer uit. Of ze kotst het uit. Heel slecht. Maar ze wil ook geen medicijnen innemen, wat de dokter ook zegt. Die aardappels kunnen jullie beter weer meenemen.’

Trude keek naar mijn moeder en vertelde haar nog eens dat wij er waren en dat wij aardappels hadden meegebracht voor haar. Zij kwam
35 naar mij toe en bracht mij een eindje weg van het bed, voorbij het voeten-eind. Zij zei dat ik maar niet te dichtbij moest komen, omdat mijn moeder erg ziek was en omdat ik anders misschien ook ziek zou worden.

Daarna pakte zij het tasje met aardappels en liep naar de vrouw. Ik hoorde dat ze zei: 'Neemt u ze dan maar. Het is zonde om ze weer mee
40 terug te nemen, want wij hebben toch genoeg. En als zij ze niet eet, heeft u er tenminste nog plezier van.'

In het bed van mijn moeder ging de deken omhoog. Lange rode krullende haren staken boven de omhooggehouden deken uit. Er kwam gekrijs achter de deken vandaan.

45 'Niet doen, dat moet je niet doen. Die slet geeft zelf nooit wat aan een ander en ze mag ook niets hebben. Geef maar hier die aardappels. Ze zijn van mij. Geef hier.'

Trude liep naar het bed van mijn moeder en zei dat ze de aardappels nu al had weggegeven. De vrouw stopte het tasje weg onder haar bed. Het
50 gekrijs ging door.

'Waarom breng je het kind hier? Moet hij ook ziek worden? Iedereen gaat hier dood, dat weet je toch wel.'

Trude zei dat zij zou moeten doen wat de dokter zei en dat zij haar pillen moest slikken in plaats van zo te schreeuwen.

55 Zij liep weg en kwam terug met een beker water.

'Dat is geen drinkwater. Jij wilt mij zeker dood hebben, hè?' werd er uit het bed geschreeuwd. Trude nam zelf een slok en zette de beker bij het bed. Zij zei dat nu de pillen geslikt moesten worden.

De deken werd op het bed gelegd. De haren bleven naar alle kanten wijzen. Ze hingen ook voor het gezicht.

60 'Als ik doodga is het jullie schuld,' krijste de stem achter de haren. De pillen verdwenen in de mond die ik bijna niet zien kon en het water werd gedronken.

65 'Het zijn mijn aardappels. Ik moet ze terug hebben,' werd er geschreeuwd.

Trude liep naar de vrouw en sprak even met haar. Zij beloofde dat zij haar nieuwe aardappels zou brengen. De vrouw haalde haar schouders op en zei: 'Ze is gek.' Ik riep naar Trude dat het tasje onder het bed lag. Zij pakte het en legde het op het andere bed. Het tasje werd gepakt en er werd
70 in gekeken. Toen verdween er een hand in het tasje. Hij kwam eruit met een aardappel. De aardappel werd bekeken. Het tasje werd omgekeerd op het bed. De hand met de aardappel werd opgetild en naar de muur bewogen. De vrouw die ons geholpen had schreeuwde 'pas op' en pakte haar kussen. De aardappel raakte haar midden in haar gezicht. Trude

75 schreeuwde: 'Ben je gek geworden?' De vrouw gooide haar kussen naar de aardappelgooister en begon te huilen. De aardappels vlogen rond. Trude kreeg er een tegen zich aan. Zij riep naar mij dat ik moest bukken of weg moest lopen. Bij elke rondvliegende aardappel werd er gegild: 'jullie willen mij dood hebben'; 'ik zal jullie'; 'dat rotwif, zij is zelf gek'.

80 Er kwamen twee mannen aanlopen. Zij pakten de overgebleven aardappels weg en dwongen mijn moeder om te gaan liggen. Eén van de twee gaf haar een injectie. Zij hielden haar nog even vast. Daarna legden zij de dekens over haar heen en brachten het kussen terug naar het andere bed. Ze maakten ons duidelijk dat we weg moesten gaan.

85 Trude pakte mijn hand en wij liepen naar het bed toe. Zij lag op haar zij met haar rug naar de andere vrouw. We liepen naar de kant van het bed waar haar gezicht was. De verplegers hadden het haar achterover getrokken. Nu herkende ik het gezicht van mijn moeder. Zij lachte een beetje en zei dat zij blij was om mij te zien; dat ik er goed uitzag; en dat ik op moest passen om niet ziek te worden. Zij begon te huilen.

90 Trude trok de deken nog iets meer over haar schouder en zei dat zij goed voor mij zou zorgen.

'Je moet doen wat de dokter zegt, dan zien we je gauw weer terug,' zei ze.

95 Mijn moeder viel in slaap. Wij gingen weg.